

bilo v jedilnici, kjer nas je bilo na ozkem prostoru zbranih 34 mož. Na krovu so mornarji kár cepali od vročinske bolezni. Pili pa so pijačo od vode in črne kave, dočim smo si mi mešali različne stvari, da ni bilo treba piti mlačne vode. To so bili hudi časi, dokler nismo dné 1. vinotoka dospeli v pristanišče Steaner Point.

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levec. I. in II. zvezek. Poezije. Ljubljana. 1g. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.

Ko bi se šlo za to, s primernim zaglavjem opremiti zbirko poezij, ki leže pred menoj v krasnih dveh zvezkih, to gotovo ne bi bilo mōči najti prikladnejšega nadpisa, nego je óni „motto“, katerega si je zložil Gregorčič sam za svojo zbirko:

Poet, le malokomu znan,
Leží po svetu razmetan;
Da kip njegov bi vam podal,
Raztresene sem ude zbral —
Ne vseh! . . . a kdor pregleda té
Spozna mu glávo in srcé!

Res je, da maloznan Levstik ni bil, in glavo in sree smo mu že dobro poznali tudi prej; tem bolj pa se ujema vse drugo. Ne samó, da je priobčeval Levstik svoje pesmi v različnih zbirkah in časopisih (gl. „Zvon“ 1891., str. 15.) in to ne vselej pod svojim imenom, ampak mnogo poezij — dobre tretjine Levčeve zbirke — niti objavil ni. Res je, da je bil Levstik najmarkantnejša prikazen najnovejše literaturne dôbe od Prešérna do zadnjih let, kateri je on sam dal pravec in udaril pečat krepke svoje individualnosti; res da smo ga vsi dobro poznali zlasti kot kritika, purista in národnega »tlačana«, »Pilatuša«, ki je mnogo več nego na javnem odru delal skrivnostno za kulisami kot »režisér«, vender lahko trdimo, da o njem pesniku, toli obsežnem, kakeršnega se nam kaže sedaj v zbranih poezijah, menda nihče izmed nas ni imel ni malo pravega pojma, razven njegovih mnogoletnih prijateljev in učencev. Zbrana dela Levstikova — zlasti trdim to o poezijah — imajo tedaj še ves drug pomen negoli n. pr. Stritarjeva ali Jur-

čičeva; ti zbirki sta hoteli ustreči zahtevam čitajočega občinstva, zbirka Levstikovih poezij pa izvršuje to, kar je povedano v górenjih vrsticah:

»Da kip njegov bi vam podal,
Raztresene sem ude zbral«.

Dà, kipa pesnikovega nam je nedostajalo! A sedaj se nam je odkril, krasno lep, dovršen »ad unguem«. Izklesal si ga je pesnik sam od snoví, ki je trša od kremená in medí, »aere perennius«, sebi v čast, a nam v slast! Kar očarani smo o novo odkritem kipu; ne moremo se mu načuditi, niti se ga nagledati. G. izdajatelj je obetal: »Lahko rečem, da bode slovenski svet strmél, kadar ugledajo beli dan Levstikove »Poezije««. Njegove besede so se obistinile. Nas pa bodi skrb, pesniku iz njegovih del spoznavati glavo in srce, bolje negoli smo ji poznali doslej.

V teh vrsticah namerjam govoriti o izdaji; vender recimo za uvod dve, tri o Levstiku samem kot pesniku. Toda v tem uvodu nikakor ne namerjam ponavljati in slabše pripovedovati tistega, kar sta izvrstno pogodila ocenjevatelja, ki sta bila brez ugovora najsposobnejša soditi o Levstiku: Stritar in Levec.¹⁾ Stritar, čegar najmanjša zasluga ni, da nam je izkopal Prešérna iz groba pozabljenosti, kamor so ga hoteli zagrebsti zaslepljeni rojaki, napisal je že v I. svojem »Zvonu« o svojem prijatelji takó izbornó oceno, kakeršno more napisati le kritik, ki je sam pesnik. Čitateljem zbranih poezij Levstikovih, ki bodo v toliki množini pesniškega blagá iskali vodilnih mislij, bodi najtopleje priporočena, tembolj, ker se sledeče pripomnje opirajo nánjo ter jo izkušajo samó spopolniti z ozirom na poznejše slovstveno delovanje Levstikovo. Stritarjeva karakteristika o Levstiku pesniku je namreč nepopolna samó zategadelj, ker obseza omejeno dóbo (od leta 1850. do leta 1870.). Toda Levstik, ki je bil tedaj že prekoračil (leta 1870.) dnij lepših polovico, ni se bil še nikakor obrabil ali izčrpil, ni bil še razkril in razvil vseh svojih poetiških darov. Jako verjetno je sicer, kar piše Levec (»Zvon« XI., 11), da že leta 1870. in 1871. Levstik ni bil več tistega veselega humorja, tiste mladostné živahnosti kakor prejšnje čase in da je z zlomljenimi krili prišel v Ljubljano. Naravno je in dokazati se dá iz poezij samih, da so bili tedaj že minili časi, ko je bil pesnik sam sebe vesel, vedoč, da so ga tudi drugi veseli; nemila usoda in brezozirni nasprotniki so bili že poskrbeli za to, da mu je za vedno prešel tisti »urkräftiges Behagen«, iz katerega se nam je porodil nov pesniški genre, kateremu ne nahajamo nič podobnega v našem slovstvu, prim. Levca na ozn. m. str. 16. Toda motil bi se, kdor bi mislil, da je Levstik pri takih okolnostih odrevenel, da mu je zamrla pesniška žila. Res je bil ugasnil ogenj mladostne erotike, polégle so se bile mladeniške

¹⁾ Stritar v I. letniku dunajskega in IX. ljubljanskega, a Levec v XI. letniku ljubljanskega »Zvona«.

strasti, toda nadomestila so jih blažja, nežnejša, če hočete, tudi svetejša, a zato nič menj globoka in iskrena čustva, in pesmi, v katerih je tem čustvom dal duška, smemo prištevati najlepšim cvetom ne samó Levstikove, ampak sploh slovenske muze. Tukaj so mi na misli n. pr. »Preprostega otroka molitev«, »Grešnikova molitev«, »Naša vas«, »Srnica«, »Siničja tožba« in nekatere »Otročje igre v pesencah«. V mnogih poezijah veje duh toli istinite pobožnosti, da sem živo uverjen, da le-tá ni bila Levstiku samó pesniški nakit, ampak da je bila bistveno spojena z njegovim značajem. Že z ozirom na to novo stran Levstikovega pesnikovanja Stritarjeva karakteristika ni mogla biti popolna.

Rekel sem že, da ne namerjam obširneje pisati o pesniku samem, zlasti ne napisati temeljitejše studije o toli razsežnem pesniškem delovanju, za katero bi trebalo malo več časa in resnejših priprav, nego sem si jih mogel privoščiti jaz. A dovoljeno mi bodi izreči opazko, ki si mi je vrinila iz dosedanjšega čitanja. Erotiška čustva niso najkrepkejša stran Levstikovega čustvovanja; zato pa so ljubovne pesmi, zlasti prve dôbe, (zv. I., 46—65) iz večine nekam medle, nekatere kakor „Lepe oči“ (I., 47) naravnost banalne. To je menda čutil tudi pesnik sam, zakaj izmed 24 pesmij, posvečenih Toni, objavil jih je samó 7 (glej kazalo), iz istih 7 tudi sam priredil za namerjano izdajo; med temi sedmimi pa je pač nekaj izbornih. (»Prvi poljub«, »Otvi«). Ne da bi bil potanje poučen o Levstikovih zasebnih razmerah, sodéč samó po poezijah, dejal bi, da ga je Eros samó jedenkrat preobladal z elementarno silo, a to že za moške dôbe. Proizvodov, tej ljubezni posvečenih, več je nego 40, izmed njih samó okolo 16 ni bilo še objavljenih niti predelanih za natisek. Istinita moška strast jih naudaja. V dolgi vrsti teh pesmij (gl. I., 71—118) se nam kaže kakor v poetiški povesti razvitek in konec vsega ljubovnega razmerja. Ne motimo se menda, če trdimo, da je bil Levstik igrača praktični devici, kateri se je pač laskalo, da jo opeva mož, ki je bil že tedaj pesnik na glasu; toda resnih namenov imeti z možem, četudi glasovitim, a brez petic in brez stalne službe, to ji ni kazalo. To bridko spoznanje, sodim, pripomoglo je poleg sovražnega preganjanja in gmotnih stisk največ do tega, da so Levstiku tedaj za dolgo klonile peroti. — Če pa je naše domnevanje osnovano, ondu je gotovo, da baš Franjin cikel završuje prvo, erotiškó dôbo pesniškega delovanja; o erotiških proizvodih poznejše dôbe pa skoro ni da bi govoril, zakaj semkaj vender ne moremo šteti kitice: »Nadgrobni kamen«, ki je pač ponesrečena inačica nadgrobnega izvirnika; vsaj mēni se vidi zadnja vrstica »Njemu srce poka« zeló navadna. —

Toda dovólj ugibanja, ne prehitvajmo gosp. izdajatelja, ki izvestno završi zbrana dela Levstikova s podrobnim životopisom pesnikovim, da nam bode olajšano globlje razumevanje njegovih del.

Radi pritegnemo g. izdajatelju, ki imenuje v »Zvonu« (XI, 12.) »Otročje igre v pesencah« nedosežne, ker menimo, da se ta nedosežnost nanaša na njih srčni humor, nežnočutnost in tehniško dovršenost. Ali navzlic precēj obilemu tolmaču, ki ga jim je dodal že Levstik sam v »Vrtci«, vender še marsičesa v njih ni umeti lahko. Še teže bi bilo najti vodilno misel vsaki teh pesenc, in nekatere imajo samó zmisel kot posnemanke takih národnih kitic, kakeršnih še vse polno živí med nami, ki jih često že samí ne umejemo; le-té so ali izraz národne dovtipnosti, šegavosti in bistrumja (»Malo tacih mož«, »Gosli«, »Kakó je v Korotani«), ali pa imajo morda celó kaj mitološkega jedra (»Kadar otrok loví luno in zvezde«, »Rimska cesta«).

Sicer pa je vredno primerjati zadnji pesmi radi njiju velike, zlasti zunanje sličnosti; nekatere vrstice se ujemajo kár doslovno. Podobno razmerje sem našel med sonetoma »Boj brez koristi« in »Družba starih oblik«; oba se namreč pričenjata z isto, skoro z istimi besedami izraženo podobo, toda vpodobljeni ideji sta pač tu in tam popolnoma različni.

Že Stritar piše o svojem prijatelji (na navedenem mestu str. 64.): „Iz vsega, kar vidi in sliši, pije méd, dela pesmi, iz žalosti in veselja, iz smešnosti in neumnosti; pije méd, pravimo, pa tudi nekoliko strupa, kar ga je treba za brambo; kaj nima tudi čebela strupenega orožja? Ne dražite ga torej; ostro želo ima, gorje mu, komur ga dá pokusiti; srbelo in peklo ga bo, in dolgo mu bo branila med ljudi.“ Ali niti Stritar ni slutil, da se bodo skoraj razmere Levstiku toliko obrnile na zlò; le-té so provzročile, da ni več nabiral medú, pač pa veliko strupa. Ves ta strup, pomešan z žolčem in srčno krvjó, izlil je v tiste grozno lepe poezije — óde bi jih smeli imenovati — pri katerih nas izpreletava kár mráz in strah. Vém, da se niti najboljši poznavalci Levstikovi niso od njega nádejali tolike strasti, kakeršna se razodeva v odah: »Prisega v maščevanje« in »Sovražnikom«. Toda pomisliti treba, da jih je zložil Levstik v ónih hudih letih, ko ga je najhuje tepla usoda. Samó sovraštvo in zavist bi mu ne bila mogla do živega, ali nevera prijateljev, nezvestoba najbolj ljubljenega bitja, poleg tega najhujša materijalna beda — to je bilo preveč celó za takega korenjaka, kakor je bil Levstik! Ni čudo, da je prišel z zlomljenimi krili v Ljubljano, kamor je bil imenovan mešeca kimovca leta 1872. za skriptorja v licejski knjižnici. Tisti, ki so se sedaj nádejali od njega takoj plodnega delovanja, varali so se: Levstik je bil umolknil, in šele za nekaj let mu je bolna duša okrevala toliko, da je zopet prijel za peró, menda prvič šele leta 1876. (za Tomšičev „Vrtec“).

Prav prikladno pa se dá ravno po tem prestanku dolgoletno njegovo pesnikovanje razdeliti na dve dôbi: na dôbo pred tem odmorom in na dôbo

za njim. Poczije druge — moške — dôbe, katerih jedno stran smo že označili, razlikujejo se pač bistveno od prejšnjih i gledé na čuvstvovanje i gledé na jakost izraževanja — zum Teufel ist der Spiritus, das Phlegma ist geblieben — toda obzorje pesnikovo, katero ocenjevalci njegovi po pravici imenujejo omejeno v primeri s Prešérnovim ali Stritarjevim, to je v obeh dôbah bistveno isto. Že predno ga je usoda nemilo drevila semtertjã, „ni si ubijal glave s pusto spekulacijo, z nerodovitnimi teorijami,“ a sedaj, ko se mu je posrečilo najti trajno zavetje v mirnem pristanišči, sedaj da bi se bil začel ukvarjati z visokimi problemi in ónimi perečimi vprašanji in s socijalnimi zagonetkami, s katerimi si bëli glavo denãšnje človeštvo in zlasti tudi novodôbni pisatelji, ne, za to Levstik ni bil porojen! Ljubezen do večno mlade prirode (primerjaj krasne njegove pomladnje pesmi), rodoljubje v ožjem in širšem obsegu, skrbnost za domače nuje in potrebe, to mu polni vso dušo, vse srce, da mu ga ne preostaje prav nič za kozmopolitizem.

(Dalje prihodnjič.)

V. Bežek.

L I S T E K.

Stoletnica slovenskega pisatelja. Dné 7. vélikega travna 1892. leta preteče sto let, odkar je bil v Vodmatu pri Ljubljani porojen *Janez Ziegler*, slavni pisatelj prvega slovenskega národnega romana »Sreča v nesreči ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojkov«, ki je pod imenom »Svetin« znan še dandanes med preprostim národom. »Svetin« je prišel na svetlo leta 1836., drugič ga je dal na svetlo Ivan Tomšič leta 1881. — Ziegler je bil duhovni pomočnik najprej v Št. Kocijanu na Dolenjskem, potem pri Sv. Petru v Ljubljani, nato kurat v ljubljanski ječarni ter naposled župnik v Višnji Gori, kjer je v visoki starosti umrl dne 11. malega travna 1869. leta. Poleg tega, da je sestavil mnogo molitvenikov in knjig pobožne vsebine, oglasil se je Ziegler tudi pesnik v »Kranjski Čebelici« (leta 1831. in 1832.), spisal je nekda j mnogo brano »Življenje svete Heme, brumne koroške grofinje« (leta 1839.); dalje povest »Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov« (leta 1863.) in »Kortonica, koroška deklica« (leta 1866.). Ziegler je znal v svojih povestih dejanje mično zapletati in razmotavati ter prijetno pripovedovati, zato je prejšnja leta preprosti národ in zlasti šolska mladina njegove povesti slastno prebirala. Izborni pisatelj gotovo zasluži, da se ga ob stoletnici dostojno spominjamo; zatorej kanimo v prihodnjih listih priobčiti obsirnejši njegov životopis.

Nové šolske knjige. Zemljepis za meščanske šole in višje razrede ljudskih šol, spisal *Fr. Orožen*. I. del s 13. slikami (tiskal in založil R. Milic, stane vezan 50 kr.). To je naslov prve ónih šolskih knjig, katerih izdavanje je sklenil pospeševati in podpirati visoki deželni zbor kranjski, kakor je bilo to ob svojem času nãnanjeno v našem listu. S to knjigo je storila slovenska šolska literatura velik korak naprej, in prav v kratkem času bode sledilo še več jednakih knjig za slovenske meščanske šole, katere nam dobri Bog le kmalu nakloni!

drugi na senčni strani gore, akoravno živimo jedni na pravem drugi na levem bregu tekoče vode. Kdor ne ljubi, ostane v smerti — govori svet Janez — kdor sovraži svojega brata, je vbijavec.*¹⁾

Časten bodi spomin odličnemu pisatelju in rodoljubu Matiji Majarju!

Dr. K. Glaser.

¹⁾ M. Majar v »Nov.« 1844 »Nekaj od Slovencev.«

Književna poročila.

II.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levcc. I. in II. zvezek. Poezije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.¹⁾

(Dalje.)

Dobra tretjina vseh, skoro 450 številk obsezajočih poezij Levstikovih je takih, ki niso bile do sedaj še nikjer natisnjene. Res, da se nam ne odkriva v njih bistveno nova stran pesnikovega čustvovanja, res, da med njimi ni ravno mnogo umotvorov prve vrste, toda prav navadnih, malovrednih je tudi jako malo. Možno, da mnoge izmed teh poezij, katere je g. izdajatelj v »Kazalu« zabeležil z zvezdico, baš ne povečujejo pesnikove slave, možno, da bi jih Levstik sam ne bil nikoli dal med ljudi; vsaj večine njih ne vidimo v »Kazalu« opremljene z ležeče tiskano letnico 1876, kar nam svedoči, da jih Levstik sam ni odločil za izdajo svojih pesmij, katero je prirejal omenjenega leta: vendar je g. izdajatelj pogodil pravo, da jih je objavil vse ter uvrstil na priličnih mestih med druge že prej kjerkoli tiskane pesmi. Po njih se nam šele prav jasno razodeva pesnikovo delovanje, zlasti oné nas takó rekoč uvajajo v pesnikovo delavnico. Zakaj pesnik jih v prvi vrsti ni namenil javnosti, ampak zlagal jih je samemu sebi in v mnogih izmed njih je gotovo slobodnejše dal duška svojim čustvom nego v ónih, ki se jih je bil odločil podati občinstvu in jih je, kakor je znano, pilil skrbneje nego katerikoli pesnik slovenski. Kolikor je g. izdajatelju pripuščala njegova razdelitev Levstikovih poezij, osno-

¹⁾ Obili službeni pòsli so ovirali g. prof. Bežka, da ni že v ó. št. nadaljeval svojega poročila.

Ured.

36*

vana z ozirom na obične pesniške oblike in kategorije, uvrstil je óne nam nove pesmi med stare znanke kolikor možno v kronološkem redu, takó da nam oboje skupaj, nanizane v krasne kite, podajajo skoro dnevnik pesnikov ter nam vsaj v velikih potezah živo predočujejo pesnikovo življenje po njega glavnih dóbah.

Stalne pesniške oblike, kakeršnih ima vse vprek Prešéren, niso ugajale Levstiku. Zakaj ne? Odgovarja nam g. izdajatelj sam, pišoč v dunajskega »Zvona« letniku 1879., str. 261., da je Prešéren sin romantiške šole in da ima od nemških romantikov svoje stance in tercine, svoje sonete in balade, svoje asonance in gazele, svoje epigrame in nibelunške kitice, iz kratka: svojo obliko. Menda se ne motimo, ako trdimo, da so bili ti nazori tudi Levstikovi, s katerim je bil g. izdajatelj tedaj v tesni zvezi; ne samó duh in vsebina, tudi oblika naj bi bila pristno slovenska; niti ni tvoril Levstik heksametrov in distihov, ki po njega mnenji ne prijajo slovenski metriki.

Toda omilila se mu je jedna izmed navedenih stalnih oblik, to je óna, v kateri smo po Stritarjevi sodbi prekosili ošabnega sosedu, namreč sonet. Sonetna pesem je óna čudovita posoda — Prokrustovi postelji jo je nekdo primerjal; gl. Stritarja v Prešérnovi izdaji (1866. leta) na str. 38. — za katero podaja snov pesniku fantazija, a ureja jo pesnik ter prilikuje tesni posodi z ostrim razumom. Srce in glava harmonično tekujeta v sonetnem pesniku. Zató pa si najdemo hrane v sonetu i srcu i glavi; domiselnost se nam vzigrava v podobi, sočutnost našo vzbuja prisposobljeni predmet, a razum se nam zabava, ko išče medsebojne zveze med podobo in predmetom. Takó in nič drugače je menda tolmačiti tisto trditev, da je sonet le prijetna pesniška igrača. Baš to vzajemno delovanje srca z razumom je, sodim, zlasti godilo Levstiku, zakaj on ni bil samó rahločuten pesnik, ampak tudi bistromiseln razumnik. Toda zeló verjetno je, da je venderle nánj vplival v tem oziru tudi vzgled Prešérnov.

Zbirka sonetov je izdatno narasla v novi izdaji. Poleg starih znancev iz »Mladike« in štirih drugje objavljenih nahajamo tu 28 sonetov, vzetih iz rokopisov. Razven ljubovnih in slovstveno-zabavljivih jih je nekaj splošnega obsega, jeden vesele (»Bodimo veseli!«), sicer pa resne vsebine.

Čitajoč Levstikove sonete, vzporejamo jih nehoté Prešérnovim sonetom, a primerjajoč jih, zlasti ljubovne, šele iskreno čutimo, kakó prav govori Stritar v svoji analizi Prešérnovih sonetov, ko ga ne more dosti proslaviti baš zaradi sonetov. Res je, da je v zunanji obliki nadkrilil Levstik Prešérna; možno tudi, da doseza ali celo prekaša Prešérna v jasni plastiki svojih podob — v drugih pesmih; v sonetih ljubovne vsebine gotovo

ne. Tù se nam kaže Prešérén v vsi svoji genijalnosti, in proti njegovim sonetom se nam vidijo erotiški sonetje Levstikovi uprav medli.¹⁾

Izvrstno pa so mu uspeli slovstveno-zabavljivi sonetje, in dostojno se ž njimi vzporeja Prešérnu in Stritarju. Ta trojica nam je dejanski pokazala, kakó izbornó se dá uporabljati stereotipna ta oblika v satiriške zvrhe. V tem sonetskem genu se ponaša oskromna naša književnost s pravimi biseri. Treba nam ni poudarjati, da so nam tù na mislih Prešérnovi »Al práv se piše káψa ali káfha«, »Ne bód'mo šalobárde«, »Apêl podóbo na oglêd postávi« in Stritarjevi »Dunajski soneti«. Toda nič menj se ne odlikujejo Levstikovi satiriški sonetje i po kipečem temperamentu in huǎorji i po kremenitem jeziku. Ne moremo si káj, da ne bi še posebno omenili »Tovórniká« (I. 215); tu je podoba toli slikovita, a ujema med njo in glavno mislijo toli nepričakovana, toda resnična, da se neizbrisno vtisne čitalcu v spomin.

V obče obiluje nova izdaja z dosedaj še nenatisnjenimi proizvodi satiriškega, zlasti slovstveno-zabavljivega obsega. Poleg mnogih zabavljic in pušic (dasi jih je g. izdajatelj izpustil precejšnje število iz tehtnih vzrokov) in poleg korenito prenovljene, dasi nedovršene »Ježe na Parnas« nahajamo v II. zvezku celó novo satiro »Ljudski glas«.²⁾

Čitajočemu te Levstikove satire ti zopet nehoté preskočijo misli na Prešérnovo »Novo pisarijo« in na njega zabavljive napise. Težko bi bilo odločiti, kateremu izmed obeh satirikov je bila priroda podelila več soli in dovtipnosti; toda ne dá se tajiti, da baš za satiro usposablja Levstika mimo Prešérna temeljitejša izobraženost v vseh rečéh, ki se dostajajo slovenstva, zlasti tudi temeljitejše znanje jezika in večja dovršenost zunanje oblike in pa morda

¹⁾ Nenavadno hibo kaže „Nagla usoda“. Za divno, skrbno naslikano podobo — nenadni zásip starega Herkulana — nastopa druga podoba :

Takó v narodí časi hrup se vname:
Vse mesto spi, drže zapóre ključi;
Kar vzdrami strel, ropôt ljudi iz spanja.

A kam da meri i prva i druga podoba, odkrivajo nam zadnji trije verzi:

Takó prišla ljubezen bridka name,
Iz mirnosti vsakdanjega dejanja,
V gorjé pehnila me je, v noč brez luči.

Nekoliko menj bi bilo tukaj nekoliko več! Druga podoba samó slabí vtisek prve in kazí splošni učinek pesmi.

²⁾ „Ta pereča satira na naše časnikarje in pesnike“ je menda jeden najnovejših, če ne najzadnji proizvod Levstikove muze. Prirojena mu narav, prirojeni mu koleriški temperament, katerega so še zlasti razpasle nepovoljne zasebne in obče razmere, pa tudi jednostranska jezičarska izobraženost — vse to je tiralo Levstika čimdalje bolj na satiriško polje. Pomisliti treba tudi, da je pesnik prestopal v ono dóbo, ko človeka mine dušna prožnost in se ga rad poloti pesimizem.

tudi večja — moralna resnoba. Navzlic vsem tem prednostim pa je zabredel Levstik v hibe, ki nemalo zmanjšujejo efekt njegovih satir. Da bodemo konkretnejši, govorimo najprej o »Ljudskem Glasu«. Ne rečemo, da bi bil tù streljal Levstik s topovi na vrabce; zakaj dasi Suhodobnik in njega družba res niso bili vredni takega umotvora, pesnik je venderle védel razširiti tesni okvir s tem, da se je postavil na širše stališče in privzel v to satiro sploh vse slovenske »pisače«. To je ista misel, katero je v mojsterskem zlogu izrazil v uvodu kritiki slovstvene zgodovine Kleinmayrjeve (»Slovenski pisarji« - i. t. d.), in ista misel se vrača v besedah, katere je (menda leta 1889. gl. »Lj. Zvon« XI., str. 19.) zapisal v imeni »Vrtčevega« uredništva, (prim. »Zvon« XI. na m. rečenem). Toda druge hibe kazé »Ljudski Glas«. Jezik, ki je takó umeven v drugih poezijah Levstikovih, ima tukaj navzlic vsem posebnostim premnogo nenavadnih in neznanih besed in rékel, zlog je jedernat do nejasnosti, rečenice često prikrito merijo na razmere in osebe, ki niso obče znane, nejasen je časih pomen »splošnih lic« (*Sodigof, Bradonja, Režimer, Zlogotk, Goli sin* i. t. d.), pri katerih tolmačenji tudi etimologija vselej ne pomaga (*Onobolj*). Da bi bila splošna ta lica samó za nakit in zaradi večje mnogovrstnosti, ta misel se ne strinja z znano Levstikovo tankovestnostjo in natančnostjo; le-tá nas mnogo bolj nagiblje k mnenju, da Levstik ni zastonj svojih poezij pilil »nonum in annum«, ampak da je marsikaj položil vánje, kar se umika profanskim očém in kar bodo izgrebli le polagoma njega poznavatelji. — Iz kratka: »Ljudski Glas« je takšen, da ti ga je treba čitati dvakrat, trikrat in še večkrat, predno mu prideš do živega, dasi je osnutek dosti prezoren in jako preprost. Obtorej pa se ni nádejati, da bi se »Ljudski Glas« omilil širšemu občinstvu, katero išče v berilu lahkega, breznapornega užitka. Mnogo bolje je védel ustreči splošnemu ukusu Prešérca z »Novo pisarijo«. Dobro došel pa bode »Ljudski Glas«, s primernim tolmačem sevéda, poetikam za srednje šole.

»Ježa na Parnas« v predelani obliki ima poleg zgoraj naštetih nedostatkov še nekaj drugih, a glavna nje hiba je ta, da je grozno raztegnjena. Levstik jo je osnoval takó na široko in je takó razpredel vsako posamičnost, da je pri tem delu sam onemogel: »Ježa« je ostala »torso«. Dalje se je Levstik v tej satiri preveč udal načelu, da »naturalia non sunt turpia«. Nečemo poudarjati — premalostno bi bilo —, da ima Levstik v obče preohlapne nazore o naturalnosti; saj je v satiri marsikaj smétno, kar ostalemu pesništvu ni, to biva že v njenem značaji, in tudi »Nova pisarija« se ne odlikuje po Bog vé kakó finem dijalogu. Toda »sunt certi denique fines«. V »Ježi« pa je več kot preveč kosmatink take vrste, kakeršnim moderni nazori o spodobnosti zapirajo pot v olikano družbo. Te slabosti Levstikove

nam je žal tem bolj, ker smo uverjeni, da je imel dovolj prirojene šegavosti in dovtipnosti in da mu ni bilo treba sezati po takem nadomestilu prave soli in nepokvarjenega humorja.

Izvestno nam je g. izdajatelj ustregel, da je nedovršeni »Ježi« dodal konec po prvi izdaji z leta 1854. Ali umestneje bi bilo, da bi bil dal natisniti najprej vso »Ježo« po prvi izdaji in pridél kot dodatek preosnutek z leta 1861. Zakaj v prvotni obliki je »Ježa« celoten umotvor, do katerega imajo naročniki Levstikovih del tem večjo pravico, ker prve izdaje že ni dobiti.

(Dalje prihodujč.)

V. Bežek.

VI.

Slavjanskoe obozrénije.

Istoriko-literaturnyj i političeskij žurnal. St. Peterburg. Redaktor-izdatelj A. Budilovič.

Strašilo panslavizma plaši ves svet in zabavlja tudi nekatere nevedne Slované; ali kaj vidite, če se ozirate po občeslovanskih podjetjih? Pri Čehih, ki so bili v našo dobo v slovanskem vprašanji vedno najbolj napredni, izdajal je E. Jelínek v letih 1881.—1887. dobro uredovani »Slovanský sborník«, ali ker tako močen založnik, kakor je J. Otto, ni hotel dalje trpeti škode, moral ga je opustiti. Že leta 1877. so osnovali nekateri praški knjigotrgovski pomočniki »Slovanský katalog bibliografický« (nadpisi so bili tudi francoski) z velikimi žrtvami, ali tudi ti so morali končati s petim letnikom. Torej niti tako koristna in potrebna kulturna podjetja se ne morejo držati. Ali kakor navadno, lahko bi se reklo: Čehi so majhen narod in sploh niso zato, da bi igrali v slovanstvu prvo vlogo v čemkoli. Pojdimo tedaj k Rusom! Dogodki na Balkanu in rusko-turška vojska so vzbudili pri njih večje zanimanje za Slovanstvo, ali tudi le za trenutek. Peterburško »Slavjanskoe blagotvoriteljnoe občestvo« je izdalo tri knjige »Slavjanskega sbornika« (leta 1875.—77.), moskovsko dva zvezka zbornika »Rodnoe plemja« leta 1877.; v Kijevu je začel izhajati leta 1876. »Slavjanskij Ežegodnik«, najprej ko kalendar, potem ko popularno-znanstveni zbornik in zborniček, ali leta 1884. je zaspal tudi ta.

Sreče po takem slovanstvu nima tudi na Ruskem, v veliki in mogočni državi, za katero bi morala biti slovanska vprašanja vendar važna. Mislil bi tudi človek, da so mnogoštevilni ruski vseučiliški profesorji slovanske zgodovine in »slavjanskich narčij« že vzgojili pokolenje, ki bi se več zanimalo za svoje brate. In kaj je z onimi »slavjanofili«? Ti nosijo vendar tako lepo ime in vsaj oni morajo biti pravi prijatelji vseh Slovanov in imajo gotovo tudi veliko veljavo v ruskem narodu.

stavimo v komparativu ložai od nekega padeža na *ě*: ložê-j(ěs) v stari slovenščini, pa tudi v današnji slovenščini je mogoča oblika ložaj. V Rogerijevih pridigah 2., 286 se čita: za tu, de bi skuzi tu ložáj in hitréši ušlišana bila molitou. Od Trgésete imamo po takem spet Tržast, in od tega, kakor gori, Tržaščan, tržaški.

Gorenjec pa ne govori kakor Ribničan Tržaščan, ampak *Tržáčan*. Tudi v Wolfovem besednjaku se čita: Triestiner Teržačan, Triestinerin Teržačanka. Od kod je pa ta oblika? Od Tržaščan ni, od tod bi se glasila gorenjski Tržášán, a takó se ne govori. Jaz mislim, da je Tržačan napravljeno kakor Ljubljančan, Kropelčan i. t. d. od Ljubljanec, Kroplec i. t. d., od Tržastec preko Tržastecjan Tržastčan brez *st* pred *ě*: Tržačan. Dasi ne vem primerka za tako izpadanje, pa mislim, da je oboje dobro, Tržaščan in Tržačan.

Preden sem vedel za Tržáščan, imel sem na mislih osnovo Tržat od umišljanega Tergectum kakor Trsat od Tersactum.

M. Valjavec.

Književna poročila.

II.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levce. I. in II. zvezek. Poesije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.

(Dalje in konec.)

V oceni Levstikovih poezij bi moralo vsekakor jemati obilo prostora óno poglavje, v katerem bi se razpravljalo o ognjevití njegovi dikciji, o kremenitem zlogu, o divnih tropih in figurah, iz kratka, o njega jezikovni umetnosti. Poudarjati pa bi bilo ocenjevalcu v tem poglavji zlasti to, da vse to okrasje in nakitje ni morda izposojeno tuje blagó — eksotiški biseri — ampak pristna národna svojina; národno mišljenje preveva i vsebino i obliko ter ji druží v nerazkrojno celoto. Toda ker se ta zanimljiva vprašanja dostajajo že tudi Levstika prozajika, kritika in jezikoslovca, prihranimo si razgovor o tem predmetu dotlej, dá dobimo v roke poslednja dva zvezka zbranih njegovih del. Potrebne pa se nam vidijo že sedaj neke opazke o njegovih poezijah v formalnem pogledu.

Čitajočim Levčevo izdajo se je izvestno mnogim čitateljem godilo kakor meni, da so, naslanjajoč se s starimi znankami v novem krilu, radi posezali po Levstikovih pesmih iz leta 1854., po Vodnikovem »Spomeniku« i. t. d., kjer so óne znanke prvič izšle ter primerjali óne njih prvotni obliki; uverjen sem, da je vzbujalo to vzporejanje pri različnih čitateljih različna čustva¹⁾. Jedno mora priznati vsakdo: razloček med istimi poezijami v prvi in zadnji izdaji v formalnem pogledu je velikanski, in razmerje, kakeršno se nam tu razkriva med prvotnim licem in poznejšo obliko poezij istega pesnika, takšno razmerje, pravim, nima enakosti v slovenskem slovstvu. Skoro štirideset let je minilo, odkar se je oglasil Levstik na slovenskem Parnasu. Štirideset let je že samó ob sebi dolga dôba; kaj pa je nam Slovencem ravno teh zadnjih štirideset let, tega nam do sedaj ni dovoljno raztolmačil še noben slovstvenik. Ravno v tem štiridesetletji se je zvršil na vseh progah slovenskega življa óni velikanski preobrat, katerega ne moremo označiti bolje nego z nazivom slovenskega preporoda. A nosilec preporodnih idej, glava preporodnega pokreta na jezikovnem polji, bil je uprav Levstik sam, in ne moremo si misliti ugodnejšega slučaja, nego je ta, da so nam baš njegove poezije v drugi izdaji merilo o čudovitem vsestranskem napredku knjižne slovenščine.

Toda kakor književni jezik v obče, takó se je silovito povzdignil pesniški jezik; tu pa gré glavna zasluga Stritarju. Njega literarni pogovori, v katerih je podal mladim pesnikom skoro, rekel bi, popolno poetiko, bili so uprav epohalnega pomena. Komu bi tu, mimogredé rečeno, ne prišla na um zanimljiva pravda o »apostrofu«? — Poslej so slovenskim pesnikom v formalnem oziru že odkazana tesna pota, katerih se po pravici nihče ne drzne več popuščati, in Dobravčinove samovoljne skoke je občinstvo odločno odklonilo.

Da Levstik vzorno ustreza tudi najstrožjim formalnim zahtevam pesniškega jezika, to nam svedoči vsaka njegovih »poezij«. Te splošne sodbe nikakor ne podirajo nekatere malenkosti, katerih smo si nekoliko zabeležili bolj zaradi »kurijozitet«. Oné takó malo kazé splošni vtisek, da se ti res vidijo, kakor bi bile zaradi lepšega, kakor tisti črni oblepki, katere so si prilepljale časih ženske na obraz, da se je tem bolj odlikovala belota njih kože.

Omenjenim »malenkostim« prištevamo nekaj nepravilnih stikov, n. pr. vodíca — gredíca (I. 24. kot zaporedna stika, tudi I. 31. gredico — vodico); ribice — deklíce, plavajo — kopajo (I. 25. v isti kitici, a navskrižno); ljúbiva — vídiva (I. 26. navskrižno). — Neke nepravilnosti v

¹⁾ Prim. letošnjega „Zvona“ 2. številko, str. 118. in 119.

pesmi „Na Pivki“ (I. 67.) ne omenjam, ker nje zlagatelj Prostin menda vender ni Levstik. G. izdajatelj je to prezrl, kakor je tudi to pesem napčno opremil z zvezdico, češ, da doslej še ni bila tiskana, zakaj izšla je v prvem „Zvonu“ Stritarjevem na strani 250. pod naslovom »Drobne pesmi«.) Ugasuje — opasuje (I. 70. navskrižno); vglájena — sénécnica — déklica (I. 72. zaporedno); nikdar — dar (I. 83. zaporedno); minilo — tonilo (I. 114. navskr.), kolere — deželé (I. 193.) i. t. d. — Niti tega ne moremo šteti Levstiku v zlo, da se ni takó strogo, recimo pedantiški kakor Stritar, ogibal apostrofa, zlasti ker mu le-tá nadomešča samó lahke samoglasnike, iz večine nepoudarjen *í*. Nekaj primerov: I. 49.: Poljuba dva al' tri podàt' — Al' vzéti dovolfla; I. 60.: Vse zastonj so, vse 'zgubljene; I. 144.: Ker se tu svet' Rok praznuje; istodi: Tórej množ'ca vas je zbrana; I. 161.: Bog se izmislit' né lepšega znal; I. 59.: Kak' sem bil neskončno srečen. — Toda tega bodi dovólj; gospóda čitatelji mi bodo vedeli hvalo, ako ne gomilim dalje teh in podobnih primerov, dasi mi je znano, da je baš v popolnem naštevanji take in jednake drobnjave (tudi tiskovnih pomot!) dober del dandanes obljubljene filološko-kritiške akribije. Veliko zanimljivejše in hvaležnejše delo bi se mi videlo vsestranski proučiti prednosti Levstikove oblike, nje finosti, očite in prikrite, in napisati o teh razpravo; a temu bi trebalo mnogo mnogo časa. »Wenn die Könige baun, haben die Kärner zu thun«. Iz naših vzgledov in takisto iz samosvojega čitanja pa so se čitatelji izvestno uverili, da so navedeni nedostatki res čisto neznatni in nam ne mogó zagreniti krasnega užitka.

Našel pa sem prav često v Levstikovih poezijah drugo hibo, katera je izpahovanju samoglasnikov, apostrofu, uprav nasprotna, a je časih znatnejša od óne — jaz menim hijat med besedami. Primerja pa se hijat Levstiku takó često, da treba sklepati iz te pogostosti, ka se ga niti ni zavédal kot hibe, ki je dostikrat mnogo slaboglasnejša nego li apostrof. In čudno, zavédal se ga ni niti nežnosluhi in tankouhi Stritar, kateremu je bil apostrof tolika gnusoba, da mu je napovedal boj do zatora ter ga je res tudi uničil. Meni vsaj ni znano, da bi se bil Stritar kakorkoli izjavil o hijatu med besedami. Da pa je Stritar zagrešil prilično malo hijatov, to pač priča o prirojenem mu čustvu za blagoglasnost. — V šolah pa so nas pitali s preprostim naukom, da v slovenščini je smeten, naobratno kakor v klasiških jezicih, hijat med besedami, dočim se odpravlja sredi besed. Doslej menda prvi in jedini je tu pogodil pravo Škrabec; jako točno, toda kakor dokazujejo uprav Levstikove poezije, brezuspešno,

¹⁾ Sicer pa so kitice „Drobnih pesmij“ v „Zvonu“ nekoliko drugače razdeljene in sicer takó, da omenjena uepravilnost izgine. Poslednjih dveh kitic pesmi „Na Pivki“ v „Zvonu“ nisem našel.

dokazal je, da slovenščini, ki ne trpi hijata sredi besed, ne more ustrezati ni hijat med besedami. Na dotičnem mestu (Cvetje, I. 8.) pa razločuje tudi razne vrste hijatov ter navaja tri, kateri se mu vidijo sósebno slaboglasni. Oglejmo si jih tudi mi, ker stvar ni samó važna za naše vprašanje, ampak tudi načelno.

Najprej se Škrabcu vidi zlasti slaboglasen hijat, »keder stoji glasnik pred tistim kratkim *u*, ki ga naš narod od nekedaj — gotovo vsaj že čez 300 let — za *v* (na zapadu kakor angleški *v*) izgovarja, ki ga pa naši pesniki po zdaj navadni Metelkotovi pisavi za zlog štejejo. Prim. Jenko, pesmi, str. 45., kit. 2: »Tam se nad gorami — Našim' bo ustavlil.« —

»Jako neprijeten je nadalje hijat mej dvema kratkima nepoudarjenima glasnikoma, keder stoji eden od njiju namesti dolgega poudarjenega. Dva taka hijata imata ostala dva verza ravno omenjene kitice: »V zlato se obleko — Zarjino opravil.« Neblagoglasen je še posebno poslednji, ker se začenja druga beseda s tistim glasnikom, s katerim se prejšnja končava.«

Napósled se zdi Škrabcu zlasti neprijeten tudi hijat za nedoločnim ali polglasnim *i* in *ü*; prim. Jenko, str. 89., posl. kit.: »V tebi odseva — Vsacega dneva — Svit se mi ali tema —«; str. 117., posl. kit.: »Legla je, pa ni več vstala — V Bogu osmi dan zaspala.« — Navedeni članek Škrabčev je pa imeniten in čitanja vreden tudi zategadelj, ker navaja pomočke, kakó naj bi se naši pesniki izogibali hijata.

V Levstiku nahajamo vse tri vrste, ravnokar grajanih hijatov. Tako na prvi strani: »Pesnij« (I. 11.) nahajamo te-le primere: Misel skrita iz srca; Ž njimi so od nekđaj glavo — Ovijali ti možje; Ovne tolste na oltár; Kaj bi li od mene vzela?; Če utegne ti vgoditi. — I. 12.: Srce si mi obudila; Svet mi ž njimi osladila. — I. 16.: Pesen te ne obogati; — Vsa uvene zelenina. — I. 17.; Le izguba i zamuda. — I. 18.: Mír po delu uživajte, a v prvi izdaji bolje: Zaželjeni mir vživajte. — I. 20.: Vijolice glavo oběšale spet; Ozira v gore se i ravne širjave — V drevesno ozira se brstje mlado. — I. 28.: Ki trdó srcé užgêjo. — I. 30.: V brstji skačejo okoli. — Svitlost se bo dneva unela. — I. 59.: Ure, dní i vse noči. I. 73.: Če mi ugasne ali ne (čitaj jambiški). — I. 85.: Dišf izprelepó. — I. 101.: Če zlatocvetno nje teló odbral. — I. 103.: Povéj, kedáj okó o meni tvoje. — I. 106.: Ter dušo mladí i teló. — Medlí i kipi, omaguje. I. 120.: V gostej šumi izgubljen. — I. 138.: Užé se jutri iznevéri. — I. 139.: Smrt bi utegnila priti. — I. 144.: Svoje mu uhó odprl (č. trohajično). — I. 163.: Ako v očéh se ujame okó. — I. 168.: I zato ozira mo se k Tebi. — Sinidzezo pa sem si zabeležil samó jedno, namreč I. 169, kjer se nahaja poleg hudega hijata: I blêde mu um se od vročine hudé (čitaj: se[^]od).

Toda čemú bi kopičil primere, saj jih čitatelji najdejo skoro na vsaki strani, po jednega, pa tudi po več, kolikor toliko zevajočih. Želim in upam samó, da bi te opazke o hijatu Škrabčevemu nauku, katerega so doslej vsi pesniki naši z Levstikom vred tako tenieljito — prezirali, pomogle vsaj nekoliko do zaslužene veljave.

Živo čutim, da bi se o Levstikovih poezijah utegnila zastaviti še mnoga vprašanja, katera bi pristojalo rešiti vestnemu ocenjevalcu, n. pr.: ali nam bolje ugaja poslednja redakcija njegovih poezij ali prvotna; kako da sodimo o pesnikovih slovniških posebnostih,¹⁾ o česti porabi »knittelverzov« v šaljivkah in puščicah i. t. d. Toda nekoliko so o teh vprašanjih razpravljali drugi poročevalci in tudi pisatelj teh vrstic sam v podlistku letošnjega »Slov. Naroda«, v 90. in sledečih številkah, nekoliko nam nanese morda še prilika razgovor o tej ali óni točki, kadar izideta še poslednja zvezka Levstikovih del. Vrhu tega so nam itak preko mere narasle pripomnje o Levstikovih poezijah, ki bi imele biti po prvotnem našem načrtu samó uvod glavnemu predmetu naše razpravice, oceni Levčeve izdaje. Te opomnje pa priobčimo v prihodnji številki. *V. Bežek.*

¹⁾ Evo jih nekaj: perút poleg perot; grozdijče, Šmarijno goro; po stázi suhej; z vlasci nam, lasci; vetrovz, valove, kristjanz, zvezdarje, Tatarje, Tatarz, nom. pl.; očesi mokré (I. 54) ležam dat. pl.; v jutranj žar I. 95; mi, vi, nam, me, ve; jedva srce (nom. sing.) jed en (namreč up. accus. sing.) kupi I, 23; družze nam, družijo; orodnik brez predloga; pojiti z roditnikom: Pojil bi cvét vodé hladéče I. 40.

Češka književnost.

Píše J. L.

(Konec.)

Češka književnost se je razvila v poslednjih dvajsetih letih takó močno, da se ji mora čuditi vsakdo, komur je znano, da je iz nova oživela pred 100—120 leti in da so bile še pred 45 leti samó osnovne šole po kmetih češke. Mesta so namreč imela le nemške šole, čeških srednjih šol ni bilo. Sedaj imamo češko vseučilišče, češko politehniko, 16 realnih gimnazij, 24 gimnazij, 11 realek, 11 učiteljišč in 1 višjo dekleško šolo. Na vseh teh učiliščih je nemščina neobligaten predmet in vsi predmetje se razlagajo le češki.

Rekel sem, da je treba za pravo poznanje češke književnosti poznati tudi mnogo takih okolnosti, katere pospešujejo nje razvoj, in da je med

Književna poročila.

I.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Francišek Levec. I. in II. zvezek. Poesije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.

Poziv na naročbo Levstikovih zbranih spisov, katerega je izdala knjigarna Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg o Božiči predlanskega leta, okončaval se je s ponosnim obetom, da dobodemo z Levstikom v izdaji prof. Levca »kritično in spretno urejeno zbirko, kakeršne Slovenci doslej gotovo še niso imeli.« Da se to obetanje do pičice uresniči, o tem nam je jamčilo izdajateljevo ime; ne samó da prof. Levec že iz davna slovi med nami za najspretnejšega životopisca in slovstvenika, ki je i po prirojenem daru i po dosedanjih studijah i kot mnogoletni bivši urednik prvega našega leposlovnega lista takó rekoč predestinovan in pozvan — sit venia stiku —, da nam napiše povestnico našega slovstva. Še bolj pa je usposabljal prof. Levca za izdajateljski posel to, da je mnogo let zaupno občeval z Levstikom ter bil ud tiste družbe, ki je bila dolgo jedini naš slovstveni klub, a nje središče in prerочиšče — Levstik. Baš prof. Levec in morda on jedini združuje vsa óna svojstva, katerih je bilo treba izdajatelju Levstikove pesniške ostaline.

In prof. Levec je do cela opravičil nádeje slovenskega občinstva. Priznati treba, da so v obče »Levstikovi zbrani spisi« prva zbirka slovenska, ki ustreza načelom, po katerih že iz davna književniki omikanih národov prirejajo izdaje klasikov starih in novih. Ako si navzlic tej splošni hvali dovoljujem nekatere pripomnje, naj se le-te ne zmatrajo kot nezadovoljivo, godrnjavo, dlakocepno kritikačenje; nego smetne in umestne se mi vidijo zategadelj, ker se Slovenci še vedno nismo sporazumeli o nazorih, o katerih so drugje že davno jedini, namreč kakó prirejajmo za nove izdaje oskromno številce boljših svojih pisateljev. Dakako sta že Smole in Prešeren ubrala v Vodnikovi izdaji jedino pravo pot, izjavljajoča v »Opombi«, »de so Vodnikove pesmi ino druge pisarije tukaj ravno tako natisnjene, kakor jih je on zapisal. Nič se ni pre naredilo, nič popravilo. To se ljudem opomni, ki bi jim morebiti kakšina čerka, kakšin udar, pogolt al kakšina beseda se prav ne zdela.« (Pesme Valentina Vodnika. V Ljubljani 1840). Toda ker se navzlic vsem mukotrpnim naporom niti do denšnjega dné nismo popeli do toli zaželene pravopisne stalnosti in jedivosti, možna je pri nas še vedno struja, ki sledi celó nasprotno načelo, naj se starejši pisatelji popravljajo po ónem pravopisu, ki je baš navaden za časa izdaje, in tej struji je pripadal uprav tudi — Levstik, če je res, da je on priredil tekst za Jurčič-Stritarjevo

izdajo. Ker sem te krive nazore obširno pobijal v »Dom in Svetu« (IV. l., št. 10), ocenjujoč Wiesthalerjevo izdajo Vodnikovih pesmij, in ker mojih odotnih trditev doslej nihče še ni ovrigel, naj gospôdo čitatelje tukaj samó opozorim nánje, ne da bi mi bilo treba premlevati že dognane stvari.

Po vsem tem mi niti ni treba omenjati, da je Levec odločen pristaš novodôbne, kritiške metode; v »Tolmači« tretjemu zvezku (Proza I.), ki je v tem času tudi že izšel, predno smo završili poročilo o prvih dveh »poe-tiških« zvezkih, izjavlja naravnost, »da pisave Levstikovi prozi v III., IV. in V. zvezku v ničemer ni izpreminjal, ampak da je vse spise tiskal takó, kakor jih je našel pisane v rokopisu ali pa tiskane po raznih knjigah in časopisih. Nepopravljene je pustil celó takšne oblike, ki so ali se nam zde dandanes napačne (navedeni so primeri). Celó takšne besede, ki jih je Levstik razna leta pisal različno (n. pr. nisem, nejssem, nijsem, nésem; serce, srce), bereš v tej knjigi, takó, kakor jih je v dotičnih spisih pisal Levstik sam.« To izjavo odobrujemo od konca do kraja; takisto pristajemo malenkostnim pravopisnim popravam in premembam, ki imajo samó namen »branje in umevnost olajšati«, dasi se nam ne vidijo neizogibne; saj jih je opustil i sam g. izdajatelj v III. poglavji iste knjige (»Zgodovinski spisi«), ker je hotel dati bralcu priliko, »da sam spozna, kakó je Levstik rabil ločila.« — Dovoljeno nam bodi, na tem mestu izreči željo, naj se napominjane izpremembe, dostajajoče se pravopisa, opusté tudi v zadnjih dveh zvezkih. Preprostega čitatelja, kateremu je samó do vsebine, Levstikove pravopisne in dijakritiške posebnosti ne bodo motile niti mu grenile užitka, a vednostnim zvrham bodo gotovo bolje ustrezale.

Toda stvar ni bila takó preprosta pri »poezijah«; izdajatelj nas v »Tolmači« I. zvezku na str. 293. in sl. z zgovornimi besedami uvaja v delavnico pesnikovo, poudarjajoč, da so rokopisi Levstikovih del nastali v dolgi dôbi štiridesetih let in da je ves ta čas pesnik svoje spise, zlasti pa svoje poezije, prenarejal in prepisaval, »takó da imamo o nekaterih pesnih deset do petnajst inačic.« Kakšen pot je bilo tu ubrati? Da bi bilo najbolje natisniti vse varijante, kakor zahteva kritiška metoda, priznava g. izdajatelj sam, a zajedno dostavlja, da bi bilo to obseg knjige podvojilo in ž njim tudi nje ceno, ki je za naše razmere itak precèj visoka.

Pri takih težavnih razmerah je po naših mislih jedino pravo, da se odloči izdajatelj povsod za najmlajšo inačico. Naravno! Kaj li je pesniška ostalina drugega nego pesnikova oporočka, in kakor poznejši oporočni list razveljavlja vse prejšnje, takó zadnja poprava pesnikova uničuje starejše varijante. Da je pa časih težko, dà, celó nemo-goče dognati, katera podrugečica je mlajša, katera starejša, to je znana reč,

in uprav zato je kritika o besedilu kakega pisatelja (Textkritik) najgadnejši posel jezičarski. Jeli se je moral g. izdajatelj boriti tudi s te vrste težavami, ne vemo; on vsaj nam o tem ni povedal ničesar, in iz njegovega molka sklepamo, da ni nikakor dvojil o starosti inaic. Umestno pa bi bilo morda, da nas g. izdajatelj pouči o rokopisnih razmerah s kakim pridejanim snimkom. Toda ako bi bilo tudi možno ponatisniti vse inaicice, odločiti se je bilo g. izdajatelju povsod za jedno, najmlajšo sevéda, katero mu je bilo potem vzprejeti v besedilo, a vse druge potisniti pod črto.

Toda g. prof. Levec se je odločil »v poezijah« za drugo metodo, za eklektiško: »po resnem preišljevanji in večkratnem primerjanji se je odločil za to ali óno inaicico ter potem pesem uvrstil v pričujočo zbirko.« — G. izdajatelju in vsem ónim, ki zagovarjajo eklektiško metodo, dajem na pomislek to-le: Pri tej metodi se utegne pripetiti in se gotovo tudi često pripetí, da se vzprejmejo v isto pesem varijante iz različnih dób; tedaj pa je neizogibna posledica, da pesem ne kaže niti istega pečata, katerega ji je udaril pesnik mladenič, niti ónega lica, katero ji je namenil pesnik mož in stavec; iz kratka: pesem lahko dobí po roki izdajateljevi celó drugačen kolorit, kakeršnega bi ji pesnik — stvaritelj ne bil udehnil.

V »poezijah« pa se je g. prof. Levec še za korak dalje odmeknil od zgoraj označene kritiške metode, in dočim v tretjem zvezku, ki obseza že prozo, »pisateljevega jezika niti v pravopisji, niti v oblikah, niti v zlogu ali v skladnji in besednem redu ni nič prena-rejal, ampak je prepustil kritiškemu bralcu, da si sam ustvari sodbo o Levstikovi pisavi: »sledil je v »Poezijah« celó drugo maksimo. Vidi se mu, »da je nedoslednost v pisanji jedne in iste besede, ki morda ne moti bralca pri prozajičnih spisih, gotovo zoperna v pes-mih. Zategadelj se je odločil v »Poezijah« za gotove stalne oblike ter je popravil po njih tiste pesmi, v katerih je Levstik še pisal takšne oblike, kakeršne je potem opustil ali premenil. Za kažipot pri tem ravnanji in uredovanji si je izvolil Levstikovo pisavo v zadnjih letih njegovega življenja.«

Možno, da se je s tem ravnanjem in uredovanjem ustreglo malemu številu ónih, ki hoté čitati »Poezije« zgolj estetiški, užiti vso zbirko kot jednotno skupino; mogoče pravim: gotovo pa tega ravnanja ne more odobravati »kritiški bralec«, ki se poslej kakor prej, proučujoč jezik Levstikovih poezij, ne bode mogel zadovoljiti s to izdajo, ampak se bode moral vselej obrniti do rokopisov samih. Toda pustimo kritiškega bralca; menda še niso nam Slovencem napočili časi, da bi se kdo oziral nánj; ali

je pa res, da je bralcu nedoslednost jedne in iste besede zoperna v pesmih? Gotovo da v jedni in isti pesmi; ali pri raznodôbnih pesmih, ki so nastale v takó dolgih presledkih — »v dolgi dôbi štiridesetih let« — to izvestno ni nič čudnega, celó naravno je in jako zanimljivo razsodnemu čitatelju, da ga, zasledujočega notranji napredek pesnikov od pesmi do pesmi, od dôbe do dôbe, pri tem podpirajo in podkrepljajo zunanji znaki — mnogovrstne in raznoobrazne pisave. Kogar veseli oblikovna jednoličnost vse zbirke, češ, da je šele po nji ustrezno zakonom o umetelni jednovitosti, ta pomisli, da ta jednovitost ni nič drugega nego fikcija, provzročena po roki izdajateljevi; a ta roka s takim uniformovanjem siloma zabriše doberšen del značilnih individualnostij, po katerih se razlikuje ne samó pisatelj od pisatelja, ampak tudi umotvor od umotvora jednega in istega pisatelja, ali da govorimo z lepo podobo drugega poročevalca o Levstikovih »Poezijah«, zabriše se ona lahka rosica, katera se bliska na duševnih cveticah sleharnega pisatelja. Isti poročevalec izraža na istem mestu slično misel kakor mi, rekoč: »S strogo formalnega stališča nam res ne ugajajo raznotere oblike, ali to dobroto imajo venderle, da se v njih jasno zrcali pesnikovo hrepenenje po čimdalje višji popolnosti, po formalno in stvarno dovršenih proizvodih.«

(Konec prihodnjič.)

V. Bežek.

II.

W. Vondrák, Altslovenische Studien (posebni odtisek iz „Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften, philos.-histor. Classe“, kn. CXXII). Wien 1890, 8°, 90.

V znanem uvodu svoje znamenite knjige »Altslovenische Formenlehre in Paradigmen« je sestavil Miklosich óne staroslovenske spomeníke, iz katerih moramo zajemati pravo, čisto staroslovenščino. To so takó imenovani pannonski spomeníki. Naštel je sedem glagolskih in sedem cirilskih. Pa tudi ta kanon je nekoliko izpremenil svoje lice. Med pannonske spomeníke namreč ne smemo uvrstiti odlomka Novgorodskega evangelija, zakaj to je staroruski spomeník (prim. Archiv für slav. Phil. V., 689 in X., 168), in tudi cirilskemu macedonskemu listu ne gré ta čast, ker zaradi njegovega malega obsega in slabe netančne izdaje — list sam je nekako izginil — ni nikakor izključeno, da je morda staroruski spomeník. Zató se je pa pomnožilo število glagolskih spomeníkov pannonske recenzije, odkar je izdal Geitler Sinaitski

Književna poročila.

1.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levec. I. in II. zvezek. Poezije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.

(Konec.)

Nasproti pa nam ni nič žal drugega ustopka, katerega je bil namenil g. izdajatelj kritičnemu čitatelju, a ga ni mogel izvršiti. G. prof. L. piše L, 295: »Zadnja leta je naš pesnik posebno čislal poudarek ali naglas ter v pisavi vsako besedo naglaševal s primernim akcentom. Želel sem to posebnost pesnikovega pisanja v poezijah ohraniti, ker sem bil prepričan, da bi tistim jezikoslovcem slovenskim, ki se pečajo s težkim vprašanjem našega naglasa, s tem nagrmadil obilo hvaležnega gradiva, zlasti ker se Levstik tudi v tem oziru ni zatajeval, da je Laščan. Toda tiskar mi je rekel, da nima toliko naglašanih črk, da bi mogel knjigo tiskati, in ker novih ni kazalo naročati, moral sem naglase večinoma opustiti in pridržal sem jih samo tamkaj, kjer so se mi zaradi dvoumnosti ali zaradi pevske mere zdeli neobhodno potrebni; marsikomu bodo še ti presedali.« — Prosto dušno priznavam, da sem med temi zadnjimi tudi jaz, in to iz več vzrokov. Prvič je upravičena dvojba, je li bi nudili Levstikovi spisi, zlasti poezije, jezikoslovcu, ki se bavi z naglasom, kaj porabnega gradiva; zakaj znano je, da se je Levstik menj negoli kateri drug pesnik ali pisatelj zadovoljeval s slovenščino, kakeršna je, ampak čimdalje bolj je kazal v vezani in nevezani besedi, kakšna bodi slovenščina. Nijeden pisatelj ni slovenščine bolj krotil in brzdal negoli on; in onđaj, da bi bilo nánj v takó pozni dóbi (»Zadnja leta«) vplivalo domače narečje? To ni nikakor verjetno. Pač v govorici vse svoje žive dni ni mogel zatajiti Laščana, ali v pisavi, — ne! Njegova slovenščina je veliko preveč osnovana po njega slovniških teorijah, veliko preveč — recimo, kozmopolitiška ali obče slovenska — nego da bi mogla imeti znatne sledove sploh kakega narečja; semtertja kak dijalektski naglas, mrvice dijalektskih besed in izrazov, to je vse. Za upoznavanje laškega narečja pa bi bil Levstik celó nezanesljiv vir in v svojih poezijah še bolj nego v prozi. Saj je tudi on rabil pesniške sloboščine, in te priznavamo pesnikom zlasti tudi, kar se tiče naglaševanja. Iz vseh teh vzrokov nekoliko dvojim o nastopni trditvi g. izdajatelja, da daje naglas Levstiku poseben kolorit in da ga more prav brati in korenito umeti samó tisti, kdor pozná velikolaško in sploh dolenjsko narečje, kakor Prešérna samó gorenjski Slovenec.

Drugič pa so Levstikovi naglaski prejednostavni, da bi se ž njimi mogel okoristiti jezikoslovec; ne da bi želeli

takó komplikovanih dijakritiških znamenj, kakor jih zahteva za učenjaške namene P. Stanislav Škrabec, ali pritegne mi, kdor vé, kakšna znamenja je uporabljal Vuk ali kakšna uporablja akademiški hrvaški rečnik, katerega je Daničić pričel; podobna rabi tudi Pleteršnikov slovar.

Sicer pa si ne morem kaj, da ne bi o tej priliki izrazil misli, katera me obhaja že davno. O naglaskih je namreč »po pameti taka sodba naša«, da jih v navadnih knjigah prav nič ni treba, v pesmih, kjer nam navadno že mera narekuje naglas, še menj nego v prozi, in da niso za nič drugega, nego da se ž njimi nepotrebno trapijo stavci. Živim jezikom ne treba nikakeršnih naglaskov, in hvala Bogú, naša slovenščina je še nekoliko živa; niti grščini za nje največje slave ni rabil akcent, ki dandanes toliko preglavice dela naši mladini, ampak vsak atiški kmet je naglašal pravilno samouk. Domislili so se ga bili aleksandrinski učenjaki šele tedaj, ko se je bilo bati, da izgubi grščina prvotno čistoto zbok tega, ker se je po svetovni državi Aleksandra Vélikega izpremenila v občevalni jezik tudi barbarskim národom. — Nikakor s tem ne trdim, da sta izreka in naglaševanje naše knjižne slovenščine ustanovljeni; ali o tem naj se uči ondu, kjer se je sploh treba tem rečem učiti: v šolah in v učnih knjigah, slovnica, slovarjih i. t. d. O. St. Škrabec, izvestno največji — recimo, naj nam oprostí prečastiti gospod to besedo — natančnež v dijakritiških znamenjih — torej Škrabec celó na platnicah v besedilu »Cvetja z vrtov sv. Frančiška« ne rabi prav nič naglaskov. Naglaski, kakeršne rabi »Ljubljanski Zvon«, utegnejo tedaj imeti veljavo za tujca ali za naše pozne potomce, ko bode sedanja slovenščina častitljivo počivala poleg sanskrtščine, stare grščine i. t. d. Toda tedanji učenjaški potomci naj si pomagajo brez naglaskov sami, kakor moramo tudi mi proučevati panonske spomenške brez naglaskov.

Sedaj še nekaj o »tolmači« samem. O njem se ne moremo izraziti drugače nego pohvalno; vsaka njega stran nam priča, kakó spreten slovstvenik je gosp. izdajatelj in kakó temeljito pozná naše slovstvene odnošaje. Na primeroma ozkem prostoru nahajaš obilico literarnih pojasnil, novic in črtic, nekoliko takih, kakeršne je vzmogel samó osební prijatelj Levstikov, ki je dolgo let zaupno občeval ž njim. Jedino, kar bi mogli očitati »tolmaču«, je to, da je preskop. Radí sicer priznamo, da je uprav tolmaški posel silno siten; ko se ti je ozirati na raznouke čitatelje, treba ti biti jako opreznemu, da se ti ne bode prigovarjala na jedni stráni gostobesednost, a na drugi skoposlovnost. Tudi tu je zopet »in medio virtus«, in g. izdajatelj je izkušal po pravici ubrati srednji pot. Niti v tem ne moremo grajati g. izdajatelja, da si je z ozirom na še živeče osebe nalagal časih diskretno molčečnost: vender ga vse to ne more oprostiti graje,

da je tu in tam »tolmač« naravnost nedostaten. Ker sem se bal, da je ta moja sodba presubjektivna in da ji je kriva morda moja nevednost, razgovarjal sem se o tem z gospodi, ki so dobro podkovani v slovenščini, a tudi oni so mi priznali, da jih je »tolmač« večkrat pustil na cedilu. Zlasti se jim to dogajalo prav kakor meni pri »Ježi« in pri »Ljudskem Glasu«. In tu nam niso na umu namigavanja pesnikova na neke osebe in odnošaje, katerih diskretni izdajatelj ni hotel pojasniti, ampak množina maloznanih ali celo neznanih besed in rekel. Ako pa se to dogaja zelenemu lesu — slovenskim filologom — kaj počni nefilološko občinstvo?

G. izdajatelj pravi o »Ježi na Parnas«: »Levstik je to satiro na naše književne razmere sam najbolje pojasnil s svojo dodatno poezijo: »List iz Olomuca«. Prečital sem to pesem dvakrat in trikrat, toda o navedeni trditvi se mi ni dalo uveriti. »List« pač pojasnuje smér »Ježe« v obče, a ta je itak jasna; v posamičnosti se niti on ne spušča, in poleg Koseskega se izrečno omenja samó še Toman in, če se ne motimo, Josipina Turnogradska. („Naj si tudi v pomoč rebro svoje družiš“). Nasprotno, dikcija te poezije je takó vznesena in — težavna, da bi le-tá sama potrebovala izdatnega tolmača. — Črtica o „Velikem Grog“ bode sicer izvestno dobro došla mnogim čitateljem, toda z ostalim komentarjem o „Ježi“, ki obseza vsega skupaj oskromnih 11 vrstic, ni v pravem razmerji.

Pri opazkah o „Otročjih igrah v pesencah“ pogrešam pripomnje, da so vzete — če se ne motim, vse, vsaj pa večinoma, odločno ne morem trditi, ker nimam „Vrtca“ pri rokah — iz „Vrtca“, kjer jih je dodal pesnik sam. Ali pa naj morda na to meri opomba izdajateljeva (II, 371): »V „Vrtci“ jim (namreč „Otročjim igram v pesencah“) je dodal te opazke“ i. t. d.) Vsekakor svojina Levstikova ni označena jasno dovolj. — Nekaj nasprotnega pa se je pripetilo v III. zvezku, kjer se na str. 210.—220. tiska prav kakor ostalo Levstikovo blagó prevod g. kurata A. Koblarja („Iz ruske zgodovine. Po staroruskem letopisu Nestorjevem“) in celó dodatna njega opazka (menda izvorna): „Tako ruski stari letopisec priča o slavnej Olgi, o kateri Karamzin govori: „pripovedka jo imenuje zvito, grška cerkev svéto a zgodovina modro Olgo.“ Res čitamo v „tolmači“ (II, 321), da „Črtice iz ruske zgodovine“, tiskane v „Vrtci“ 1879. leta, niso iz Levstikovega peresa, ampak da jih je po Nestorji priobčil g. Anton Koblar in da je Levstik nadaljeval Koblarjev prevod šele od 174. strani dalje („Začetek Kijevsko-Péčerskega samostana“), toda kakó li pride Koblarjev prevod do tega, da se tiska pod Levstikovo firmo? Če je hotel g. izdajatelj podati čitateljem ves „Vrtčev“ prevod, naj bi bil že po tisku ločil Koblarjevo in Levstikovo svojino. Sicer pa se nam po jeziku sodéč vidi, da je Koblarjev

prevod Levstik pregledal. — Nekatero druge opazke o III. zvezku hranimo za poznejši čas, ko izideta še zadnja dva zvezka Levstikove proze.

In sedaj še besedico — last, not least — o tiskovnih pogreških. Ni jih mnogo — takih, ki bi ovirali razumevanje, celó ne; vendar se mi vidi, da jih je nekaj več v II. in III. zvezku, nego v I., vsekakor vsega skupaj več, nego jih je izkazanih med „tiskovnimi popravki“, katerih v III. zvezku celó ni. Vender bi bilo jako želeti, da bi se kár najnatančneje pregledali še jedenkrat vsi zvezki ter zabeležile v jednom prihodnjih zvezkov tiskovne in izdajateljeve pomote, to pa v interesu izdaje in izdajatelja samega, da ne bi se česa njemu na rovaš stavilo, kar je morda Levstikova pomota ali pa njega posebnost. Naj pojasnim to z nekaterimi vzgledi. I., 13, 7. vrstica od zdolaj čitamo: „Mati s gnezda ga izvabi“; kdo je zagrešil s nam. *iz* ali *'z*? „Ak“ se piše I., 40, 3. vst. od zdolaj brez apostrofa; I., 41 v zadnji vrstici čitamo: „Nedolžna ko lilija s poljá“, kjer anapestiška mera zahteva izreke: „lil'ja“. Vrstica 6. na I., 54. str. „Jaz k tebi prišel bi gotovo“, je vsekakor napačna, ker ji nedostaje jedne stope; če premenimo naglas in čitamo „prišel“, dobimo vsaj čveterostopen granes, ki pa je pač poleg še jednega (8. od spodaj na isti strani) jedini čistojambiški; vsi drugi imajo vsaj po jeden anapest. Morda se je pred „prišel“ ali pa za to besedo izpustila kaka beseda. — I., 213., vrst. 6. (v sonetu): „V mladostnih dnevih sem vže izgubil“; jambiška mera zahteva „uže“; takisto I., 220 v zadnji vrstici „Če ga dobiček svoj ne vzpodbada“, nam. „uzpodbada“; II., 321, v 8. vrsti od spodaj čitaš: „Tako so se Tatare razznojili“, takisto v 10. vrsti od spodaj „v Tatare“, a v 16. vrsti od spodaj: „Tatarje se vele razpalili“. Toda dovolj bodi primerov; v vseh teh in v mnogo drugih bi se dalo dvojiti, kómu je prisoditi hibo.

V pozivu, ki ga je izdala knjigarna Kleinmayrjeva, obetajo se nam za IV. zvezek Levstikovih zbranih spisov njega „Kritike in znanstvene razprave“ in za V. zvezek „jezikoslovne stvari“; ničesar pa nismo čuli o pesnikovih pismih. Ker si ne moremo misliti, da bi se bila vsa poizgubila ali bila nalašč uničena, tedaj izrekamo upravičeno željo, naj se objavijo vsaj tista, ki so v kateremkoli oziru zanimljiva ali važna, ako so namreč sicer pripravna za javnost. Brez njih si celó ne moremo misliti dovršene izdaje Levstikove; saj je znana resnica, da se pesnikov in sploh velikih móž čustvovanje in značaj na mnogo stran lepše ali vsaj pristnejše zrcali v njih zasebnem zaupnem občevanju, torej tudi v pismih, negoli v njih javnem delovanju. Da jih bode g. izdajatelj vestno porabil v svojem životopisu, o tem smo itak uverjeni.

Završujoč svoje pripomnje, prosimo še jedenkrat izrečno, naj se nam ne tolmačijo kot hudomušnosti, ki naj bi kratile priznane zasluge g. izda-

jatelja, ampak zmatrajo naj se kot blagohotni migljaji za zvršetek vse krasne izdaje, katera nam je upravná srce prirasla; in zajedno naj se uvažijo — in to je naša še bolj iskrena želja — pri prihodnji Prešérnovi izdaji.

O zunanjem lici Levstikovih zbranih spisov ni da bi govoril; lepo blagó se sámó hvali. Narobe: z ozirom na to, da jim je krasna njih oprava primerno podražila ceno, vzkliknil bi skoro — izvestno v zmyslu Levstika samega — s primerno varijacijo Lessingovih granesov:

„Wir wollen weniger aufgeputzt
Und billiger gelesen sein!“

V. Bežek.

II.

W. Vondrák, Altslovenische Studien (posebni odtisek iz „Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften, philos.-histor. Classe“, kn. CXXII). Wien 1890, 8°., 90.

(Konec)

Gledé na cod. Suprasl. je pisatelj dognal: 1. da so v tem zborniku teksti različnega izvora, da tedaj ni tekst vsega zbornika od iste osebe; 2. da se prevod jezikovno ne strinja z ónim ostalih najstarejših spomenkov, da v tem prevodu ni najti stare, ampak že novejšo redakcijo; 3. ti različni teksti so nastali na bolgarskih tleh, óni odlomek pa, kateri je tudi v Clozovem glagol., bil je tukaj sámó prepisan z malimi premembami. O citatih iz evangelij je dokazal, da se ne strinjajo z najstarejšim prevodom, katerega beremo v evang. Zograph. in Marian., ampak da reprezentirajo že nekoliko poznejšo redakcijo in se tedaj strinjajo bolje z evang. Ostrom. in Savino knjigo. Omeniti moram, da se v teh slučajih strinja cod. Suprasl. z bolgarskim Trnovskim evang., in ravno to je važno, ker evidentno dokazuje, da je domovina tem premembam Bolgarska. Isto se dá reči o odlomkih iz psalmov; tudi teh je mnogo. Vondrák sicer trdi, da so ti citati iz psal. mnogo bolje ohranili prvotnejši prevod od evangelijskih, toda če primerjamo te citate različnim psalterijem, prepričamo se takoj, da se ne strinjajo povsod s starim Sinaít, psalt. Naj omenim sámó jeden primer ps. 136, 2 beremo v našem rokopisu na vróbbi posrédě jějě oběsihomě sěsady svoje isto tudi v rusk. Čudovskem ps. (prepis iz leta 1472.), v Sinaít. ps. in v hrvaških glagolskih tekstih pa najdemo starejši prevod na vróbbi po srédě jějě oběsihomě organěny naše.

Da so óni teksti, kateri so združeni v cod. Supr., res prestavljeni v Bolgarski, to nam dokazujejo najboljše taki izrazi in take besede, katerih ni